ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Factors Affected on Working Capability and Responsibility of Audit Committee of Registered Companies in The Stock Exchange of Thailand

กัลยาภรณ์ ปานมะเริง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบัญชี
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Email : kalyaporn.pa@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ (3) จัดทำข้อเสนอแนะและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยได้ศึกษาเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากบริษัท 8 กลุ่ม และสุ่มแบบโควต้ากลุ่มละ 21 บริษัท รวมทั้งสิ้น 168 บริษัท บริษัทละ 3 คน รวม 504 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำผลการวิเคราะห์มาจัดกลุ่มตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า (1) ในภาพรวม คณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบ เป็นด้านที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านอำนาจหน้าที่ และด้านการประชุม ตามลำดับ และ (2) ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ ระดับการศึกษาของคณะกรรมการตรวจสอบ ประสบการณ์ในการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ และองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบฯ

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบ คณะกรรมการตรวจสอบ

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the level of efficiency and responsibility of audit committee of listed companies in the Stock Exchange of Thailand, (2) to analyze the factors effecting on the efficiency and responsibility of audit committee, and (3) to guide and recommend procedures for audit committee to be the most effective auditors. This study focused on only the listed companies in The Stock Exchange of Thailand based in Bangkok. The 504 samples of this study were selected based on purposive selection technique; three people were randomly selected from 168 listed companies from eight major sectors (twenty-one companies per each sector). The research instruments were questionnaires. The statistics for data analysis comprised frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation; moreover, one-way analysis of variance was applied. Also, the content analysis was applied for qualitative data and the results are classified according to qualitative themes. The results findings showed that (1) the efficiency and responsibility of audit committee of the listed companies in The Stock Exchange of Thailand based in Bangkok were at a high level, particularly, membership of audit committee is in the 1st rank, authorization of audit committee is in the 2nd rank and conference of audit committee is in the 3rdrank, and (2) there were three independent variables, education level of the audit committee, past experience of the audit committee, and body structure of audit, effecting on the e Efficiency and responsibility of audit committee of listed companies in The Stock Exchange of Thailand based in Bangkok.

Keywords : Efficiency, Responsibilities, Audit Committee

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่การเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2540 และการล่มสลายของธุรกิจยักษ์ใหญ่ข้ามชาติหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่างตระหนักถึงความสำคัญของการให้บริษัทจดทะเบียนจะต้องมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี และส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยหวังว่าจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยคณะกรรมการบริษัทให้มีระบบการกำกับดูแลและตรวจสอบระบบการบริหารงาน ระบบการควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยงและการตรวจทานข้อมูลในรายงานทางการเงินให้เป็นที่เชื่อถือได้และมีความโปร่งใส การที่บริษัทจดทะเบียนมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งคณะกรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน เจ้าหนี้ ฝ่ายบริหาร พนักงานของบริษัท หน่วยงานกำกับดูแลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ มีความเชื่อมั่นว่าการดำเนินงานของบริษัทจะเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ สามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานได้และมีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งในที่สุดแล้วจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม

ปัจจุบันคณะอนุกรรมการสร้างความรู้ ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเกี่ยวกับ บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) ในประเทศไทยภายใต้คณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติ ได้ร่วมกันกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (Thai Institutes of Directors: IOD) ได้มีการจัดทำรายงานผลการสำรวจการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน เพื่อกระตุ้นให้บริษัทจดทะเบียนสนใจที่จะพัฒนา

ระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีในองค์กรอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

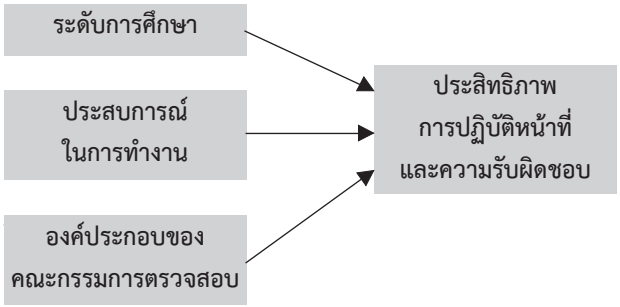
ในอดีตบทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบเน้นเฉพาะการสอบทานรายงานทางการเงินและการสอบทานระบบการควบคุมภายใน แต่ในปัจจุบันแนวปฏิบัติของคณะกรรมการตรวจสอบครอบคลุมภารกิจที่กว้างขึ้น โดยรวมไปถึงบทบาทด้านการกำกับดูแลการบริหารความเสี่ยงและการสอบทานข้อมูลอื่นนอกเหนือจากรายงานทางการเงินด้วย (คู่มือคณะกรรมการตรวจสอบ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2553) การศึกษาถึงปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทจดทะเบียน คณะกรรมการบริษัทและคณะกรรมการตรวจสอบ เนื่องจากหากคณะกรรมการตรวจสอบได้ปฏิบัติหน้าที่และมีความรับผิดชอบอย่างครบถ้วนก็จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินให้เพิ่มมากขึ้น และช่วยเสริมสร้างความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในและหน่วยงานตรวจสอบภายในให้สามารถแสดงความเห็นได้อย่างตรงไปตรงมา อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบที่สูงขึ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่คาดว่าน่าจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย (1) ระดับการศึกษา (2) ประสบการณ์ในการทำงาน และ (3) องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: บจ/ร 25-00) โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย (Research framework) ดังนี้: -

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้จะไม่รวมถึงกลุ่มบริษัทจดทะเบียนที่แก้ไขการดำเนินงานไม่ได้ตามกำหนด (Non – Performing Group) 20 บริษัท บริษัทจดทะเบียนขนาดกลาง (MAI) 49 บริษัท กองทุนรวม 10 บริษัท และกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ 21 บริษัท คงเหลือบริษัทจดทะเบียนจำนวน 340 บริษัท

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากคู่มือคณะกรรมการตรวจสอบที่จัดพิมพ์เผยแพร่โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมายไว้ว่าคณะกรรมการตรวจสอบ หมายถึง กรรมการบริษัทที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริษัทและที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการ

ชุดย่อย เพื่อช่วยคณะกรรมการบริษัทในการติดตามกำกับดูแลระบบการบริหารงาน ระบบการควบคุมภายในและข้อมูลรายงานทางการเงินให้มีความน่าเชื่อถือและโปร่งใส รวมถึงกำกับดูแลประเด็นที่อาจถูกมองข้าม และเพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับดูแลที่ดี โดยกรรมการตรวจสอบแต่ละรายจะต้องเป็นกรรมการอิสระ และจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตามข้อบังคับของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัทในการทบทวนและดำเนินการด้านต่างๆ เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่าระบบการบริหารงาน ระบบควบคุมภายในและกระบวนการตัดสินใจทางธุรกิจต่างๆ มีความชัดเจนและโปร่งใส รวมถึงรายงานทางการเงินที่นำเสนอต่อบุคคลภายนอกเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วนเป็นธรรมและเผยแพร่ได้ในเวลาที่เหมาะสม (อมรรัตน์ ศรีวชิรานนท์, 2541: 6) นอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบยังช่วยปรับปรุงความมีประสิทธิผลของหน่วยงานตรวจสอบภายใน รวมถึงการปรับปรุงการติดต่อสื่อสารระหว่างคณะกรรมการบริษัทกับผู้ตรวจสอบภายในและผู้สอบบัญชีให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยได้กำหนดให้ครอบคลุมเรื่องหลักๆ ทั้งหมด 7 เรื่อง ประกอบด้วย (1) สอบทานให้บริษัทมีการรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและพอเพียง (2) สอบทานให้บริษัทมีการควบคุมภายใน (Internal Control) และระบบการตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล และพิจารณาความเป็นอิสระของหน่วยงานตรวจสอบภายใน ตลอดจนให้ความเห็นชอบในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้าย เลิกจ้างหัวหน้างานตรวจสอบภายใน หรือหน่วยงานอื่นใดที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน (3) สอบทานให้บริษัทปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (4) พิจารณาคัดเลือก เสนอแต่งตั้งบุคคลที่มีความเป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่ผู้สอบบัญชีของบริษัทและเสนอค่าตอบแทนของบุคคลดังกล่าว รวมทั้งเข้าประชุมกับผู้สอบบัญชีโดยไม่มีฝ่ายจัดการเข้าร่วมประชุมด้วยอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (5) พิจารณารายการเกี่ยวโยงกัน หรือรายการที่อาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ารายการดังกล่าวสมเหตุสมผลและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อบริษัท (6) จัดทำรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบโดยเปิดเผยไว้ในรายงานประจำปีของบริษัท (7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการบริษัทมอบหมายด้วยความเห็นชอบจากคณะกรรมการตรวจสอบ

การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ พบว่า มีผลงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น จุฬารัตน์ กันจันวงศ์ (2550) ศึกษาเกี่ยวกับความมีคุณค่าข้อมูลของกำไรทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก่อนและหลังการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และพบว่าภายหลังจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ กำไรที่ไม่คาดหวังซึ่งเป็นตัวแทนข้อมูลกำไรทางบัญชีที่นักลงทุนรับรู้ในวันประกาศงบการเงินประจำปี มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลตอบแทนที่ไม่ปกติสะสมของหลักทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจะมีความแตกต่างจากก่อนที่กิจการได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ นอกจากนี้ยังพบว่า ไตรมาสก่อนและหลังของการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ กำไรที่ไม่คาดหวังไม่มีผลกระทบต่อผลตอบแทนที่ไม่ปกติสะสมของหลักทรัพย์ สรุปได้ว่า การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนไม่สามารถชี้ชัดให้เห็นอย่างแท้จริงว่ามีการตอบสนองของตลาดต่อการประกาศกำไรทางบัญชีเพิ่มขึ้นภายหลังจากการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ หากเป็นเพียงข้อบ่งชี้ว่าการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบได้ส่งผลดีต่อกำไรทางบัญชีเพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจของนักลงทุนเท่านั้น

นอกจากนี้ จีรนันท์ นาคสมทรง (2548) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนตัวแทนกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบและ ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบปฏิบัติงานมากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ การสอบบัญชี การจัดทำรายงานคณะกรรมการตรวจสอบ และการพิจารณาการเปิดเผยข้อมูลฯ ส่วน ธนาภิญญ์ อัตตฤทธิ์ (2548) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะคณะกรรมการตรวจสอบกับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและ

ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ (1) คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบด้านการควบคุมภายในไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน (2) คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบด้านความถูกต้องของรายงานทางการเงินมีความสัมพันธ์และผลกระทบในเชิงบวกกับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน (3) คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบด้านการบริหารไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน (4) คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบด้านความรับผิดชอบต่อผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์และผลกระทบในเชิงบวกกับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน และ (5) คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบด้านความรับผิดชอบต่อผู้ตรวจสอบภายในมีความสัมพันธ์และผลกระทบในเชิงบวกกับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนด้านความน่าเชื่อถือในรายงานทางการเงินและการตรวจสอบภายใน และด้านความระมัดระวังในการปฏิบัติงาน เนื่องจากขอบเขตความรับผิดชอบและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบต้องประสานงานกับผู้ตรวจสอบภายใน

ส่วน ศนิพร จันทรสถาพร (2546) ได้วิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิผลในการกำกับดูแลกิจการในมุมมองของผู้ตรวจสอบภายใน และพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบชุดปัจจุบันของบริษัทสามารถปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลกิจการซึ่งเป็นหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริษัทได้บรรลุผลสำเร็จ และคณะกรรมการตรวจสอบมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของบริษัทมากกว่าการจัดตั้งเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งปัจจัยคุณสมบัติของคณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการแบ่งได้เป็น 2 ปัจจัยใหญ่ คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะตัวของคณะกรรมการตรวจสอบ ได้แก่ ปัจจัยคุณสมบัติของคณะกรรมการตรวจสอบ ปัจจัยความรู้ความเชี่ยวชาญ และปัจจัยบทบาทการเป็นผู้ประสานงานของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (2) ปัจจัยด้านอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กร ได้แก่ ปัจจัยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ และปัจจัยการสนับสนุนฝ่ายตรวจสอบภายใน

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ยกตัวอย่างเช่น Abbott, Parker and Peters (2004) ศึกษาผลกระทบของลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบตามข้อกำหนดของ The Blue Ribbon Committee (BRC) ที่มีต่อการถูกสั่งแก้ไขงบการเงิน (Financial Restatement) โดยช่วงเวลาในการศึกษา คือ ค.ศ.1991 – 1999 ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นไปตามข้อกำหนดของ BRC ส่วน Song and Windram (2004) ศึกษาประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบต่อรายงานทางการเงินในประเทศอังกฤษ โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี ค.ศ.1991 – 2000 ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีบทบาทสำคัญในการติดตามความน่าเชื่อถือของตัวเลขในรายงานทางการเงิน นอกจากนี้ความรู้ความชำนาญทางการบัญชีหรือการเงินเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ในขณะที่จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบที่น้อยลงจะทำให้ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบลดลง

นอกจากนี้ Beasley, Carcello, Hermanson and Lapides (2000) ศึกษาเกี่ยวกับการทุจริตในรายงานทางการเงิน โดยพิจารณาจากลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมและโครงสร้างของการกำกับดูแลกิจการ ผลการศึกษาพบว่าเทคนิคในการทุจริตที่ใช้ในแต่ละอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกัน โดยบริษัทในกลุ่มเทคโนโลยีจะทำการทุจริตด้านรายได้ ส่วนบริษัทในกลุ่มสถาบันการเงินจะทุจริตด้านสินทรัพย์ โดยบริษัทที่มีประวัติการทุจริตจะมีโครงสร้างด้านการกำกับดูแลกิจการที่อ่อนแอกว่าเมื่อเทียบกับบริษัทที่ไม่มีประวัติการทุจริต ในขณะที่บริษัทในกลุ่มเทคโนโลยีและสถาบันการเงินที่มีประวัติการทุจริต จะมีจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบน้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีประวัติการทุจริต นอกจากนี้ยังพบว่าบริษัทที่มีประวัติการทุจริตในกลุ่มเทคโนโลยีและการแพทย์มีการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบน้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีประวัติการทุจริตอีกด้วย ส่วน Carcello and Neal (2000) ศึกษาองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับ

รายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ผลการศึกษา พบว่า ถ้าคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทมีสัดส่วนของกรรมการที่ไม่เป็นอิสระมาก จะทำให้โอกาสที่จะได้รับรายงานแบบมีปัญหาเรื่องความสามารถในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องน้อยลง เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบจะเข้าไปยับยั้งผู้สอบบัญชีไม่ให้ออกรายงานแบบมีปัญหาเรื่องความสามารถในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลสรุปที่ได้สนับสนุนหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลบริษัทเกี่ยวกับคุณภาพของรายงานทางการเงินและเรื่องความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ออกแบบโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 3 ตัวแปร ที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบฯ

1. เครื่องมือการวิจัย

1.1 แบบสอบถาม เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบฯ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด (Close- & Open-ended Questionnaire) แบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำหน่งปัจจุบัน ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของบริษัท เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วย ประเภทของกลุ่มธุรกิจและระยะเวลาในการดำเนินงานของบริษัท

ตอนที่ 3 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบ จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ และคุณสมบัติเฉพาะตัวของคณะกรรมการตรวจสอบ

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบ เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อคณะกรรมการตรวจสอบ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire)

สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายสำหรับค่าเฉลี่ยที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์การพิจารณาของบุญชม ศรีสะอาด (2545) ดังนี้ (1) 4.51- 5.00 หมายถึง มากที่สุด (2) 3.51- 4.50 หมายถึง มาก (3) 2.51- 3.50 หมายถึง ปานกลาง (4) 1.51- 2.50 หมายถึง น้อย และ (5) 1.00- 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

1.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) นำมาใช้เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและบทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบ ใน 2 ประเด็น คือ (1) ความเหมาะสมของจำนวนสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบและจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ และ (2) การรับรู้บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบ

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

2.1 คุณภาพด้านความตรงใช้วิธีการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีของความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66-1.00

2.2 คุณภาพด้านความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (Internal consistency reliability) ใช้วิธีการคำนวนค่าแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่างไปทดลองใช้ (Try out) กับคณะกรรมการตรวจสอบที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์พบว่าได้ค่า α=0.91

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ได้แก่

ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการวิเคราะห์มาจัดกลุ่มตามประเด็นที่ต้องการศึกษา

3.2 สถิติเชิงสรุปอ้างอิง (Inferential statistics) คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance หรือ One-way ANOVA)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

คณะกรรมการตรวจสอบที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า F Prob. = 15.67, p=0.00) และคณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า F Prob. = 12.88, p=0.00) ดังตารางที่ 1

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบ จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ใช้วิธีการเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรคู่ใดบ้างที่ต่างกัน พบว่า มีจำนวน 2 คู่ที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ (1) คณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาเอก (ค่าเฉลี่ย=4.55 และ ค่าเฉลี่ย=4.20 ตามลำดับ) (2) คณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาโทมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาเอก (ค่าเฉลี่ย=4.46 และ ค่าเฉลี่ย=4.20 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบฯ จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

ตัวแปรอิสระ	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ระดับการศึกษา	Between Groups	5.93	2	2.97	15.67	0.00
	Within Groups	77.94	411	0.19		
	Total	83.88	413			
ประสบการณ์ในการทำงาน	Between Groups	9.38	4	2.34	12.88	0.00
	Within Groups	74.50	409	0.18		
	Total	83.88	413			

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา		ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
	ค่าเฉลี่ย	4.55	4.46	4.20
ปริญญาตรี	(n=144)			
ปริญญาโท	(n=198)	0.08		
ปริญญาเอก	(n=72)	0.35*	0.26*	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า มีจำนวน 3 คู่ ที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ (1) คณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 -10 ปี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 3 ปี (ค่าเฉลี่ย= 4.56 และ ค่าเฉลี่ย=4.00 ตามลำดับ) (2) คณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 3 ปี (ค่าเฉลี่ย=4.40 และ ค่าเฉลี่ย=4.00 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 3

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1 ความคาดหวังที่มีต่อคณะกรรมการตรวจสอบ จากข้อคำถามเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะตัวของคณะกรรมการตรวจสอบ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีคุณสมบัติเฉพาะตัวครบถ้วน ดังนี้ (1) กรรมการตรวจสอบมีความชำนาญที่เหมาะสมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย (2) กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน มีความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน (3) กรรมการตรวจสอบสามารถอุทิศเวลาอย่างเพียงพอในการดำเนินงาน (4) กรรมการตรวจสอบได้รับการอบรมและเสริมสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และ (5) กรรมการตรวจสอบได้เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัทอย่างต่อเนื่อง

2.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ พิจารณาใน 2 ประเด็น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระไม่ได้มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบ แต่คณะกรรมการตรวจสอบจะมีจำนวนเท่าใดในแต่ละบริษัท จะพิจารณาจากขนาดของบริษัท และปริมาณข้อมูลทางการเงินเป็นหลัก สำหรับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระมีจำนวนระหว่าง 3-5 คน แต่โดยปกติเกือบทุกบริษัทมักจะมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 3 คน สำหรับบางบริษัทที่มีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 4-5 คน มักจะเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่และมีข้อมูลทางการบัญชีหรือการเงินจำนวนมากและซับซ้อน ดังนั้น จึงต้องใช้จำนวนกรรมการตรวจสอบหลายคน และ (2) การรับรู้บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบส่วนใหญ่รู้และเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี โดยเฉพาะภารกิจ บทบาท และหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบที่ระบุไว้ในเกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน		น้อยกว่า 3 ปี	3 - 5 ปี	6 -10 ปี	มากกว่า 10 ปี
	ค่าเฉลี่ย	4.00	4.33	4.56	4.40
น้อยกว่า 3 ปี (n=27)	4.00				
3 - 5 ปี (n=27)	4.33	0.33			
6 -10 ปี (n=171)	4.56	0.56*	0.23		
มากกว่า 10 ปี (n=171)	4.40	0.40*	0.07	0.16*	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ว่าด้วยคุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ได้แก่ หน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของกิจการ การปฏิบัติตามข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดการและควบคุมความเสี่ยงทางธุรกิจ การจัดทำรายงานทางการเงินและเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่เหมาะสม การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน และการทำรายการระหว่างกันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม คณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46, SD = 0.06) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบเป็นด้านที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, SD = 0.16) รองลงมา คือ ด้านอำนาจหน้าที่ ($\overline{X}$ = 4.46, SD = 0.11) และด้านการประชุม ($\overline{X}$ = 4.40, SD = 0.49) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม พบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ (1) ระดับการศึกษาของคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ประสบการณ์ในการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (3) องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้: -

2.1 ระดับการศึกษา พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาเอก (ค่าเฉลี่ย=4.55 และค่าเฉลี่ย=4.20 ตามลำดับ) และคณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาโทมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาเอก (ค่าเฉลี่ย=4.46 และค่าเฉลี่ย=4.20 ตามลำดับ)

2.2 ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 -10 ปี (ค่าเฉลี่ย=4.56) และมากกว่า 10 ปี (ค่าเฉลี่ย=4.40) มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 3 ปี (ค่าเฉลี่ย=4.00) อย่างไรก็ตาม กลับพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบต่ำกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 -10 ปี

2.3 จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ (จำนวนระหว่าง 3-5 คน) ไม่ได้มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบ แต่กลับพบว่าการรู้และเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง (บทบาทและหน้าที่ของการเป็นคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ) มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบ

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบ เป็นด้านที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านอำนาจหน้าที่ และด้านการประชุม ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบต่อการติดตามกำกับดูแล และการตัดสินใจทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ย่อมจะช่วยให้การบริหาร

งานโดยคณะกรรมการบริษัทมีความชัดเจน และเชื่อถือได้ เนื่องจากมีการสอบทานจากคณะกรรมการตรวจสอบซึ่งเป็นคณะกรรมการชุดย่อย (อมรรัตน์ ศรีวชิรานนท์, 2541) จากผลการวิจัยที่พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ในระดับที่สูง ทำให้สะท้อนได้ชัดว่า คณะกรรมการตรวจสอบสามารถแบ่งเบาภาระหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัทได้อย่างแท้จริง ในการทบทวนและดำเนินการเพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่าคณะกรรมการบริหารและผู้บริหารกิจการได้บริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายที่คณะกรรมการกำหนด ตลอดจนการสร้างความมั่นใจว่าระบบการบริหารงาน ระบบควบคุมภายในและกระบวนการตัดสินใจทางธุรกิจต่างๆ ของบริษัทมีความชัดเจนและโปร่งใส

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบฯ

2.1 ระดับการศึกษา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณวุฒิปริญญาเอก ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การสรรหา คัดเลือก และแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อมาเป็นคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อกำกับดูแลการดำเนินงานของบริษัทให้ได้มาตรฐานและเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก แต่ควรมีระดับการศึกษาอย่างน้อย คือ ระดับปริญญาตรี นอกเหนือไปจาก คุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์การอนุญาตให้เสนอขายหลักทรัพย์ของสำนักงาน ก.ล.ต. และหลักเกณฑ์การเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (คู่มือคณะกรรมการตรวจสอบ, 2553)

2.2 ประสบการณ์ในการทำงาน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 -10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 3 ปี แสดงว่า ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่ควรนำมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาสรรหา คัดเลือก และแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิวรรยา ธูปสมุทร (2550) ที่พบว่าระยะเวลาเฉลี่ยในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบมีผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน ซึ่งจากผลการวิจัยได้ให้ข้อสรุปที่สำคัญ คือ การสรรหาคัดเลือก และแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบจะต้องพิจารณาจากประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องด้วย นอกเหนือไปจากการใช้วิธี Cumulative Voting ในการเลือกตั้งกรรมการตรวจสอบ ตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 โดยเฉพาะในตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการตรวจสอบควรพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน รวมถึงความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการตรวจสอบ เช่น อาจแต่งตั้งหัวหน้างานตรวจสอบภายในของบริษัท เป็นต้น

2.3 จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนระหว่าง 3-5 คน และผลการสัมภาษณ์ พบว่า ไม่ได้มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบ แต่กลับพบว่า การรับรู้และเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของการเป็นคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบ ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบในปัจจุบัน กล่าวคือ ตามประกาศคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยว่าด้วยข้อกำหนดเพื่อการดำรงสถานะเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 2) ได้ชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมการตรวจสอบต้องเป็นกรรมการของบริษัทและได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการบริษัทหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยทั่วไปตามมาตรฐานสากลจำนวนสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบจะอยู่ระหว่าง 3 - 5 คน อย่างไรก็ตาม การที่บริษัทหนึ่งจะมีคณะกรรมการตรวจสอบกี่คน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ลักษณะธุรกิจ และขนาดของบริษัท เช่น ถ้าเป็นบริษัทขนาดใหญ่มีผู้ถือหุ้นมาก จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบอาจมีประมาณ 5 คน เป็นต้น

คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ สำหรับผลงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น ธนาภิญญ์ อัตตฤทธิ์ (2548) พบว่า (1) ความถูกต้องของรายงานทางการเงินมีความสัมพันธ์และผลกระทบในเชิงบวกกับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน และ (2) คุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบด้านความรับผิดชอบต่อผู้ตรวจสอบภายในมีความสัมพันธ์และผลกระทบในเชิงบวกกับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน หรือ ศนิพร จันทรสถาพร (2546) ได้ค้นพบว่า คุณสมบัติของคณะกรรมการตรวจสอบส่งผลต่อประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการ เช่น ความรู้ความเชี่ยวชาญ บทบาทการเป็นผู้ประสานงานของคณะกรรมการตรวจสอบ อำนาจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กร และการสนับสนุนฝ่ายตรวจสอบภายใน เป็นต้น

สำหรับผลงานวิจัยเรื่องนี้ พบว่า จำนวนของคณะกรรมการตรวจสอบไม่ได้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบ แต่การรับรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่มีความสำคัญมากกว่า กล่าวคือ คณะกรรมการตรวจสอบจะช่วยแบ่งเบาและช่วยสอบทานความระมัดระวังในการปฏิบัติของคณะกรรมการบริษัท โดยจะต้องรับรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่สำคัญตามที่ตลาดหลักทรัพย์ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องครอบคลุม 6 ประการ คือ (1) สอบทานให้บริษัทมีการรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและพอเพียง (2) สอบทานให้บริษัทมีการควบคุมภายใน (Internal Control) และระบบการ ตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล และพิจารณาความเป็นอิสระของหน่วยงานตรวจสอบภายใน ตลอดจนให้ความเห็นชอบในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้าย เลิกจ้างหัวหน้างานตรวจสอบภายใน หรือหน่วยงานอื่นใดที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน (3) สอบทานให้บริษัทปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (4) พิจารณาคัดเลือก เสนอแต่งตั้งบุคคลที่มีความเป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่ผู้สอบบัญชีของบริษัท และเสนอค่าตอบแทนของบุคคลดังกล่าว รวมทั้งเข้าประชุมกับผู้สอบบัญชีโดยไม่มีฝ่ายจัดการเข้าร่วมประชุมด้วยอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (5) พิจารณารายการเกี่ยวโยงกัน หรือรายการที่อาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ให้เป็นไปตามกฎหมายข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ารายการดังกล่าวสมเหตุสมผลและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อบริษัท (6) จัดทำรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยเปิดเผยไว้ในรายงานประจำปีของบริษัท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติหน้าที่และการแสดงความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีดังนี้: -

1. การส่งเสริมให้คณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการอิสระได้ปฏิบัติหน้าที่และแสดงความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรให้ความสำคัญ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่และการแสดงความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบในด้านการประชุมเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านอำนาจหน้าที่ และด้านสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบ

2. การสรรหา คัดเลือก และแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการอิสระ ควรพิจารณาให้คณะกรรมการตรวจสอบมีคุณสมบัติเฉพาะตัวครบถ้วน ได้แก่ (1) มีความชำนาญเหมาะสมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย (2) อย่างน้อย 1 คน มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน (3) สามารถอุทิศเวลาอย่างเพียงพอในการดำเนินงาน (4) ได้รับการอบรมและเสริมสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และ (5) เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัทอย่างต่อเนื่อง

3. คณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการอิสระไม่จำเป็นต้องมีคุณวุฒิระดับปริญญาเอก แต่ควรจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรี และควรมีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย 6 ปี

4. องค์ประกอบหรือจำนวนของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ จะพิจารณาจากขนาดของบริษัทและปริมาณข้อมูลทางบัญชีหรือการเงิน

เป็นหลัก แต่ไม่ควรต่ำกว่า 3 คน เพราะผลการวิจัยพบว่าจำนวนกรรมการตรวจสอบไม่ได้มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และการแสดงความรับผิดชอบ

5. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะกรรมการตรวจสอบได้รู้และเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองให้มากขึ้น โดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ที่ระบุไว้ในเกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์ว่าด้วยคุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ได้แก่ หน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของกิจการ การปฏิบัติตามข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดการและควบคุมความเสี่ยงทางธุรกิจ การจัดทำรายงานทางการเงินและเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่เหมาะสม การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน และการทำรายการระหว่างกันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

จีรนันท์ นาคสมทรง. 2548. ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนตัวแทนกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบ กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฬารัตน์ กันจันวงศ์. 2550. **การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความมีคุณค่าข้อมูลของกำไรทางบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ก่อนและหลังการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET). 2553. **คู่มือคณะกรรมการตรวจสอบ.** http://www.set.or.th.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET). 2551. **นโยบายส่งเสริมการแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบ (บจ/พ 14 – 00).** http://www.set.or.th.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET). 2551. **ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551.**

ธนาภิญญ์ อัตตฤทธิ์. 2548. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะคณะกรรมการตรวจสอบกับประสิทธิผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. 2545. **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ศนิพร จันทรสถาพร. 2546. ปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิผลในการกำกับดูแลกิจการ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัญชี (การบัญชี) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรรัตน์ ศรีวชิรานนท์. 2541. คณะกรรมการตรวจสอบกลไกเพิ่มคุณภาพบริษัทจดทะเบียน. **วารสารตลาดหลักทรัพย์,** 5 (11), 65-72.

Abbott, L.J., S. Parker and G.F. Peters. 2004, "Audit committee characteristics and restatements," **Auditing: A Journal of Practice & Theory,** 23 (1), 69-87.

Beasley, M. S., J. V. Carcello, D. R. Hermanson, & P. Lapides. "Fraudulent Financial Reporting: An Analysis of Technology, Healthcare, and Financial Services Fraud Cases." **Accounting Horizons,** (December 2000).

Carcello, J. V. and Neal, T. L. 2000. Audit committee composition and auditor reporting, **Accounting Review,** 75 (4), 453-467.

Petersen, Elmore and Plowman, Grosvenor E. 1953. **Business Organization and Management.** Illinois: Irwin.

Song, J. & Windram, B. 2004. "Benchmarking Audit Committee Effectiveness in Financial Reporting," **International Journal of Auditing,** 8 (3), 195-205.